

Peter Cuijpers

Twee vragen

en twee veelzeggende antwoorden

Lucas 5:27-39

In bovenstaand Schriftgedeelte stellen de farizeeën en hun wetgeleerden aan de Heer twee vragen. Beide vragen worden door de Heer beantwoord en hebben ook ons veel te zeggen. Nadat Levi gehoor had gegeven aan de roepstem van de Heer Jezus om Hem te volgen, richtte hij voor Hem een grote maaltijd aan in zijn huis. Zijn ex-collega's waren ook voor de maaltijd uitgenodigd.

De eerste vraag

Toen de farizeeën en hun wetgeleerden zagen dat de Heer en Zijn discipelen deel uitmaakten van dit gezelschap, morden zij tegen de discipelen en zeiden:

Waarom eet en drinkt u met de tollenaars en zondaars?

De farizeeën en wetgeleerden waren ontzet dat Jezus met Zijn discipelen aan één tafel zaten met tollenaars en zondaars.

Wij kunnen ons die ontzetting misschien moeilijk voorstellen, maar wat zich voor hun ogen afspeelde was toen uitermate schokkend. Geen zichzelf respecterende rabbi haalde het in zijn hoofd om aan één tafel aan te zitten met tollenaars. Als wij in die tijd hadden geleefd, hadden wij waarschijnlijk net zoals de farizeeën gereageerd; ook wij zouden hierover verontwaardigd zijn geweest. In plaats van zich rechtstreeks tot Jezus te richten, uitten ze hun verontwaardiging tegenover Zijn discipelen. Het gemor hierover was Jezus niet ontgaan. Hun beschuldigende vraag werd dan ook door Hemzelf beantwoord. Hij was niet gekomen om

rechtvaardigen te roepen, maar *zondaars* (vs. 31-32). De farizeeën en hun wetgeleerden beschouwden zichzelf als rechtvaardigen (vgl. Luc. 18:9), terwijl de tollenaars zich ervan bewust waren dat zij zondaars waren. Zij gaven daarom gehoor aan de roepstem van Johannes de Doper om zich door hem te laten dopen. De farizeeën en wetgeleerden beschouwden zichzelf echter als rechtvaardigen, zij lieten die ‘zondaarsdoop’ dan ook aan zich voorbijgaan (zie Luc. 7:29-30).

Tollenaars en zondaars waren echter ziek, en als een goede arts bekommerde de Heer Jezus Zich om de zieken. Om ‘gezond’ te worden, moesten deze zieken zich bekeren. En bij de bekering hoort een nieuwe, gezonde levensstijl. Jezus sprak woorden van genade. Het gaat om twee kanten van die genade. Allereerst moet men de genade *aanvaarden*. Jezus roept zondaars, en dit zijn mensen die het bij God verbruid hebben. En toch roept Hij hen bij Zich. Hij zoekt ze op waar ze zijn, en Hij betoont hun Zijn liefde en vergeving. Dat is de ene kant van de genade. De andere kant zouden we de *vernieuwende* genade van Jezus kunnen noemen.

Want als Jezus de zondaars aanneemt, doet Hij dat niet om hen onveranderd te laten; dan zouden de ‘zieken’ immers ziek blijven. Nee, Hij spoort hen aan een nieuw leven te beginnen. Hij roept de zondaars op zich te *bekeren*. Het Griekse woord voor bekering is hier *metanoia* – wat te maken heeft met nieuwe gedachten en een nieuwe gezindheid. ‘Meta’ (met of na); ‘noia’ (denken). Bekering is dus niet alleen omkeer, maar het is vooral een nieuwe richting van denken en leven. Het nieuwe leven is geen geschenk dat wij passief in ontvangst nemen. Nee, het is iets waarin wij actief betrokken zijn. Maar juist in die betrokkenheid, die participatie, zit ook een valkuil. De valkuil is dat we het nieuwe leven dat we door genade hebben ontvangen, met behulp van *oude* vormen proberen op te tuigen en te realiseren.

De tweede vraag

Toen de farizeeën Jezus en Zijn discipelen zagen eten en drinken, kwam een nieuwe vraag bij hen naar boven. Zoals we overdacht hebben, ging de eerste vraag over Zijn vrijmoedige omgang met tollenaars en zondaars. De tweede vraag gaat over de geestelijke staat van Zijn discipelen:

De discipelen van Johannes vasten dikwijls en doen hun gebeden, en zo ook die van de farizeeën, maar die van U eten en drinken (Luc. 5:33).

Het is duidelijk wat er achter deze vraag schuilging. Als Jezus zo’n verdiepende boodschap bracht, was de nieuwe levensstijl van Zijn discipelen daarvan dan de

passende vrucht? Als de Heer werkelijk zo godvrezend was, dan mochten Hij en Zijn discipelen toch wel wat meer ernst vertonen!

Sinds de ballingschap was het vasten een belangrijke traditie onder de Joden. De farizeeën vastten twee dagen in de week, terwijl men maar één dag per jaar strikt genomen moest vasten, en wel op de Grote Verzoendag. Voor de farizeeën was het vasten een gelegenheid om te tonen dat ze ernst maakten met hun geloof. En deze vertoning mocht zelfs iedereen zien (Matt. 6:16-18).

Welnu: als het volgen van Jezus betekent dat je een nieuw leven begint, hoe ziet zo'n nieuw leven er dan uit? De farizeeën en wetgeleerden hadden er blijkbaar een heel helder beeld van: een nieuw leven hield in dat je heel serieus met de wet, de overleveringen en de tradities omging om zo een heilig leven te leiden. Voor de farizeeën en de wetgeleerden was dit een leven waarin oude vormen zoveel mogelijk beoefend moesten worden, een leven dus van stipte en serieuze wetsbetrachting. En laten we eerlijk zijn: ook discipelen van de Heer Jezus lopen het gevaar het nieuwe leven op zo'n wettische manier in te vullen. Reformatorische broeders hebben bijvoorbeeld hoog in het vaandel staan dat de wet gegeven is als regel voor onze dankbaarheid. Calvijn onderscheidt drie functies van de wet: tot kennis van zonde, als richtlijn voor het publieke leven, en als richtlijn voor het leven van dankbaarheid van de christen. In de Heidelbergse Catechismus komt dat ook naar voren. De kennis van de zonde (de ellende) staat in zondag 2, terwijl de wet in het kader van de dankbaarheid in de zondagen 32 tot 44 wordt behandeld.

Dit klinkt heel aannemelijk, maar dit is toch niet wat de Heer Jezus voor ogen heeft. Bij het nieuwe leven heeft Hij iets heel anders voor ogen, en dat maakt Hij aan de hand van drie beelden duidelijk.

Het eerste beeld

'Zeg nu zelf', zegt Jezus tegen Zijn opposenten: 'Jullie kunnen toch niet verlangen dat de bruiloftsgasten vasten zolang de bruidegom bij hen is?' Nee, dat kun je inderdaad niet verlangen! Zolang de bruidegom erbij is, is het feest. En bij een bruiloftsfeest hoort eten en drinken, terwijl vasten toch vooral een uiting van droefenis is. De tijd van vasten zou later komen, als de bruidegom bij hen zou worden weggenomen.

Aan welke tijd denkt de Heere Jezus hier? Er zijn christenen die nogal krampachtig omgaan met het woord *vreugde*. Zij geloven dat de tijd van 'vasten' is ingegaan na de hemelvaart van de Heer Jezus en duurt tot Zijn wederkomst, dus de periode

waarin wij leven. Toen de Heere Jezus deze woorden uitsprak, was de gemeente – de hemelse bruid – nog niet in beeld. De bruid wordt hier zelfs niet vermeld. De Heer zegt dat er voor de bruiloftsgasten geen sprake kon zijn van vasten, zolang de Bruidegom, de Messias, bij hen was. Deze bruid waarvoor de Heer was gekomen, was niet de gemeente, maar het overblijfsel van Israël. Als de Bruidegom echter weggenomen zou worden, dan zouden de bruiloftsgasten vasten. Het ongelovige Israël heeft de Messias laten kruisigen. Om in de gelijkenis te blijven: Israël had haar bruidegom, de Messias, afgewezen en verworpen (zie o.a. Joh. 1:11). De tijd van Zijn lijden en sterven op het kruis tot aan de opstanding, was de periode dat de bruiloftsgasten (de discipelen) zouden vasten. Dus een korte tijd, geen lange periode waarin christenen zich schuldig zouden moeten voelen omdat hun leven met de Heer een feest is. Jezus is niet in het graf gebleven. Hij leeft, en Hij komt spoedig om ons tot Zich te nemen (Joh. 14:1-3). Is dit geen reden om ons te verblijden? Het nieuwe leven met de Heer heeft een feestelijk karakter, en dat mag best tot uitdrukking komen (vgl. Luc. 15:11-25). Laten we oppassen voor de houding die zo kenmerkend was voor de oudste zoon (Luc. 15:25-32). Die houding doet namelijk geen recht aan de genadetijd waarin wij leven.

De andere beelden

Het eerste is dat van een kledingstuk: *‘Niemand scheurt een lap van een nieuw kledingstuk af om die op een oud kledingstuk te zetten. Anders zal hij niet alleen het nieuwe scheuren, maar de lap van het nieuwe zal ook niet passen bij het oude’* (vs. 36). Oftewel: het nieuwe leven is geen lapmiddel, maar een totaal nieuw kledingstuk.

Het tweede is dat van de jonge wijn: *‘En niemand doet nieuwe wijn in oude zakken; anders zal de nieuwe wijn de zakken doen scheuren en hij zal wegglopen en de zakken gaan verloren’* (vs. 37). Oftewel: het nieuwe leven is zo bruisend en werkzaam, dat het om nieuwe vormen vraagt.

Met het beeld van de bruiloft maakte de Heer duidelijk dat het nu niet de tijd was om te vasten, omdat Hij aanwezig was. Met het beeld van het kleed en de nieuwe lap stof, legt Hij uit dat het nieuwe dat Hij verkondigde, niet te combineren viel met het oude geloofssysteem dat aan de wet was gerelateerd. Zijn komst betekende een nieuw begin: een nieuw tijdperk was aangebroken. De periode van de wet moest plaatsmaken voor die van de genade. Het nieuwe leven uit genade is niet te verenigen met de wet en oude verstarde vormen. Zelfs niet als leefregel voor

dankbaarheid! De leefregel voor de christen is niet de wet, maar Christus Zelf en Zijn Geest (zie Rom. 10:4; 1 Tim. 1:8-11).

In het eerste beeld worden vormen, ceremoniën en tradities vergeleken met een oud kledingstuk waarop een slijtageplek is ontstaan. Dat was gebeurd met de Joodse traditie over het vasten in Jezus' dagen. Ooit begonnen als een nieuwe ontdekking in de tijd van de ballingschap, toen de tempel in puin lag en er nieuwe vormen van het dienen van God ontstonden, maar inmiddels zat de slijtage er goed in. En als je dan gaat proberen de versleten plek te repareren met een stuk nieuwe stof, dat ook nog eens wordt afgescheurd van een nieuw kledingstuk, dan kunnen we raden wat er gebeurt. Het nieuwe kledingstuk kan bij de lompen, en het oude kledingstuk gaat scheuren. Kan dit ook in ons leven gebeuren, persoonlijk en als gemeente? Zeker, dit kan! Zaken die vroeger belangrijk waren, hebben hun waarde of functie verloren. Hiervan zijn tal van voorbeelden te noemen. Velen kunnen met mij beamen hoe stug men kan zijn, als een liedboek vernieuwd of vervangen moet worden. Liedereren kunnen qua taalgebruik en inhoud zó verouderd zijn, dat we moeten vaststellen dat het oude kleed slijtage vertoont. Het oude loslaten en het nieuwe omarmen, dat roept weerstand op. Dit was zo in de dagen van de Heer Jezus, en vandaag de dag is het niet anders. Voor de farizeeën waren de woorden en daden van de Heer aanstootgevend, dit riep weerstand bij hen op. Jezus paste niet in hun religieuze beleving, en Hij werd dan ook tot persona non grata verklaard.

Hier wordt ons een spiegel voorgehouden. Daarom moeten onze tradities, meningen en ervaringen worden onderworpen aan de onafhankelijke en objectieve toets van het Woord van God. Inzettingen, vormen en tradities die voor ons ooit waardevol waren, kunnen dus slijten. Maar ze kunnen ook zozeer verstarren, dat er geen enkele rek meer in zit. Dat is de les van het tweede beeld, over de nieuwe wijn en de oude zakken. Een beeld dat in de wereld tot een spreekwoord is geworden, maar het beeld wordt daar precies andersom gebruikt. Het spreekwoord is veranderd in 'oude wijn in nieuwe zakken'. Dit betekent dat zaken die als nieuw of anders worden gepresenteerd, wezenlijk niet zijn veranderd. Een zéér toepasselijk spreekwoord op tal van ontwikkelingen in de christenheid, maar dat terzijde.

Jezus gebruikt het beeld precies andersom. Hij heeft het over nieuwe wijn, die niet in oude zakken mag. Waarom niet? Omdat zo'n oude wijnzak, die van leer was gemaakt, door lang gebruik zijn rek verloor. Oude wijnzakken staan voor het oude, traditionele en religieuze denken. Je kunt daarin vast zitten. Als we de genadeboodschap vergelijken met jonge wijn, die nog gist en werkt, dan hoort daar een nieuwe, soepele en rekbare vorm bij. Als we de nieuwe wijn in oude vormen en denkkaders stoppen, dan gaat het mis. De vormen breken stuk en de wijn gaat

verloren. Er zijn tal van culturele veranderingen om ons heen; de wereld beweegt en de gemeente moet meebewegen, of we willen of niet. Zoveel kansen gaan verloren doordat wij persoonlijk en als gemeente niet bereid zijn om mee te bewegen en los te laten wat voor God niet langer bruikbaar is. Wij houden liever aan het oude en vertrouwde vast. Heimwee, nostalgie naar vroeger, naar de goede oude tijd. De reclamewereld speelt daar handig op in. Het reclamefilmje van bier dat ambachtelijk is bereid en in houten vaten wordt vervoerd met paard en wagen, wekt nostalgische gevoelens bij ons op. De suggestie dat het oude ambacht nog niet helemaal dood is, stelt ons gerust. Zo pakken we met z'n allen gauw een slip beet van de mantel van het snel wegvlochtende agrarisch-ambachtelijk tijdperk. Herinneringen aan de tijd die voorbij is, maar die we nog zó koesteren. Juist nu, in een tijd die zo kil is en waarin we ons niet geborgen voelen. Wakker worden!

Geliefde broeder/zuster, de goede oude tijd is voorbij, hoezeer we ernaar ook terug verlangen. Als we dit op religieus gebied niet onder ogen willen zien, verliezen wij én de wijn én de zakken. De Prediker zei al: *'Zeg niet: Hoe komt het, dat de vroegere tijden beter waren dan deze? Want niet uit wijsheid zou u aldus vragen'* (Pred. 7:10). We ontkomen er niet aan om soms met de tijd mee te gaan. De uitdaging is *vernieuwing*, zonder door te schieten naar *wereldgelijkvormigheid*. We gaan niet vernieuwen *om te vernieuwen*; en wat in de wereld thuishoort, mag niet in de

gemeente ingevoerd worden omdat dit nu eenmaal in de wereld gangbaar is. Denk aan samenwonen, de positie van de vrouw in de gemeente, of het homohuwelijk.

Wij hebben te maken met jongeren die een andere kijk hebben op het functioneren van de ouderen in de gemeente. Zij zoeken een nieuwe spiritualiteit, een nieuwe wijze van zingen, beleving en lofprijzing. Spreek met een jonge, mondige zuster maar eens over de hoofdbedekking, de lengte van het haar, het gebruik van muziekinstrumenten tijdens de eredienst of het dragen van een lange broek in de gemeentelijke samenkomst. Grote kans dat je wat meewarig wordt aangekeken, alsof we iets gemist hebben! Hierover kunnen we zeker van mening verschillen, maar *'wie alleen overtuigd is van zijn mening, die zit bij voorbaat verkeerd'* (Norbert Lieth). Als wij ouderen in dit soort zaken niet rekbaar zijn, zullen de zakken scheuren en gaat alles verloren. Kim ter Berghe verwoordt het als volgt: *'Uiteindelijk worden we een afgescheiden groepje van een afgescheiden groepje dat geen verfrissende ideeën van buiten meer tolereert'* (Het Zoeklicht, jaargang 94 - nr. 14).

De farizeeën en hun wetgeleerden stelden Christus twee vragen. Beide vragen heeft Hij beantwoord. Ook de volgende vraag van hun kant (Luc. 6:2) wordt door Hem beantwoord. Veelzeggende antwoorden van de Heer, maar wat hebben de farizeeën en wetgeleerden ermee gedaan? En wat doen *wij* ermee?

Oude Sporen 2019

